

TRYCKFRIHET

Retuschera inte bort historien

Bortplockandet av Tintinböckerna från Kulturhusets bokhyllor är ännu ett exempel på hur vår förståelse av det förflutna undermineras av missriktad välvilja. Försök att förtränga och förneka historien bör mötas med öppenhet och diskussion, skriver **Nils Funcke**.

– DU FÅR HÖGST TIO MINUTER PÅ DIG. Jag ska bara hämta en domstolsvärd och teckningen.

Arkivarien som släppte in mig genom gallergrinden ned till källaren där Svea hovrätt för tillfället har sitt arkiv är korrekt och bestämd.

I tingsrätten dömdes seriekännaren Simon Lundström för innehav av 51 barnpornografiska bilder, i Svea hovrätt krympte antalet till 39 för att av Högsta domstolen reduceras till 1.

Det är denna den 39:e bilden jag ska få se under övervakning av en vakt. Teckningen ligger i en grå mapp med röd bård. HD bedömde den som verklighetstrogen. Flickan på teckningen saknar visserligen de attribut som finns på de övriga teckningarna som till exempel ögon stora som tallrikar, men är den verklighetstrogen? Nej, skulle jag vilja säga. Det gäller i synnerhet den allt annat än verklighetstroga avbildningen av den "man" som har sex med flickan.

Var gränsen går för när en fantasiteckning blir verklighetstrogen är i och för sig en intressant diskussion. Det är även frågan om HD verkligen tolkat lagstiftarens intentioner och lagens bokstav rätt.

"Jag vill stå där borta."

Karl XII av Johan Peter Molin i Kungsträdgården.

FOTO: PETER NORDAHL/
IBL BILDBYRÅ

Men låt oss lämna den diskussionen nu.

Det jag vill visa med exemplet är att det är möjligt för vem som helst att utan att ange sitt namn få ta del av den 39:e bilden. Därmed blir det möjligt för oss att bilda oss en uppfattning om rimligheten i HD:s bedömning.

Vi raderar helt enkelt inte i domarböckerna. De är och ska vara tillgängliga nu och för forskare och debattörer som kommer att beskriva vår samtid om 5, 10 och 50 år. Den

så kallade mangadomen speglar synen på barnpornografi i Sverige år 2012 och illustrerar följderna av en bestämmelse som aldrig borde ha införts.

Den 39:e bilden och domen mot Simon Lundström är en del av vår historia. De utgör pusselbitar som beskriver tiden vi lever i och gör att den blir begriplig eller i vart fall gripbar för kommande generationer. Det är ett av

skälen till varför det är så viktigt att bevara och vårda våra arkiv.

SÅ HAR DET DESSVÄRRE inte alltid varit. När jag våren 1998 med stor förväntan och med regeringens tillstånd skulle få läsa Säpos akt över Ture Nerman blev det en stor besvikelser.

Jag hade förväntat mig några hyllmeter med arkivboxar som skulle spegla 50 år av svensk samtidshistoria. Så att jag skulle kunna få en bild av den sannolikt systematiska övervakning som periodvis skedde av "poeten och grälmakaren", revolutionären och antinazisten Ture Nerman.

Men istället fick jag en tunn grå hängmapp med några tidningsklipp och några beslagslistor. Ture Nermans akt gallrades ut på 1950-talet, vilket också skedde med akten om Torgny Segerstedt. En del av vår historia kördes i papperstuggen eller om den möjligtvis gick upp i rök precis som de prästbrev som biskopen i Stockholm, Caroline Krook, brände 1999.

Det är frestande att tro att man på Säpo gjorde vad man kunde för att sopa igen spåren av sitt arbete precis som Stasitjänstemännen strimlade akter innan DDR föll samman. Men en anledning till att förstöra akterna och sudda i historien var en missriktad omtanke om de drabbade. Sandlerkommissionen, som efter andra världskriget granskade Säkerhetstjänstens övervakning, menade att oskyldiga drabbats och att "den gallring som nu förestår, bör enligt kommissionens mening bli genomgripande".

Hålen i arkiven säger en del om dåtidens historiesyn, precis som luckorna efter Tintinböckerna i bokhyllorna på Kulturhuset gör om vår tid. Staten vill bara väl och skydda medborgarna från sådant som betraktas som förkastligt genom att radera ut det. Må vara att luckorna i bokhyllorna på Kulturhuset var temporära men att de överhuvudtaget uppstod speglar denna överbeskyddande inställning och villfarelsen att vi inte kan förstå, sätta in värderingar i sitt historiska sammanhang och dra lärdom.

DET ÄR FÖRKLARLIGT att människor som levt under förtryck i årtionden i ambitionen att göra upp med det förflutna inte bara ger sig på förtryckarna utan också symbolerna för den forna makten.

I slutet av 1990-talet var jag i Albanien tillsammans med ett antal chefredaktörer. Vid ett besök på ett museum hamnade vi framför ett hål i väggen. Någon hade ur den usla cementen knackat ned delar av en symbol för envåldshärskaren Enver Hoxha som styrde landet med järnhand fram till 1991. Jag minns att jag blev oense med en av deltagarna om det förnuftiga i att försöka ut-

plåna det historiska arvet istället för att bearbeta det.

Nu så här efteråt kan jag se att hålet så länge det inte muras igen fyller en dubbel funktion. Det går att "se" det förflutna i hålet samtidigt som det påminner oss om det förkastliga och i grunden meningslösa i att göra upp med sin historia genom att förneka och försöka utplåna spåren av den.

Samma funktion har Stalins stövlar som finns kvar på det fundament som fram till 1956 bar en åtta meter hög staty av diktatorn. Fundamentet med sina stövlar har flyttats från Paradorget i centrum till en park. Budapestborna har säkerligen sina skäl för flytten, kanske väjde stadsplaneringen tyngre än bevarandet av historien, men det är synd att denna dubbeltydiga symbol inte finns på sin ursprungliga plats.

Även Sverige har sina statystormare. Två av miljöpartiets riksdagsledamöter, Annika Lillemets och Valter Mutz, vill flytta Karl XII där han stått i centrala Stockholm och i snart 150 år pekat österut. Även Gustav II Adolf bör enligt de två förpassas till någon undanskymd plats precis som ungrarna gjort Stalins stövlar. Istället för krigarkungarna som förde armod med sig bör platserna prydas av symboler för fred och frihet, menar de två miljöpartisterna. Med risk för att bli sammanknippad med dem som demonstrerar vid statyn en gång varje år bör vi slå vakt om statyerna och deras placering.

Tintin-albumen har sin plats i historien och i bokhyllorna på våra bibliotek, precis som det ska vara möjligt att beställa fram Adolf Hitlers *Mein Kampf*. Det finns dessvärre exempel där folkbibliotek som ska värna vårt kulturarv har valt att agera politiskt korrekt och vägrat ta fram böcker som anses olämpliga och som man menar bör stå kvar i giftskåpen.

ATT FÖRNEKA ELLER förtränga det förflutna innebär också att möjligheten att ifrågasätta kringskärs. Rätten att resa invändningar mot etablerade sanningar är central i John Stuart Mills *Om friheten*. Att inte få eller kunna ifrågasätta leder till att de förhärskande uppfattningarna i en fråga utvecklas till dogmer som blir till trossatser som kväver nya idéer och berövar människan nya insikter. Inte ens Newtons lagar skulle man enligt Mill hysa någon tilltro till om de inte fick ifrågasättas. Vi lär trots allt av historien även om det ibland kan tyckas gå långsamt och bakslagen kommer tätt.

Falsk och missriktad omtänksamhet bör mötas med öppenhet och diskussion. De som bränner allmänna handlingar eller undanhåller information är historietjuvar som måste kritiseras och ibland lagföras. Vi ska ha tillgång till vår historia precis som det är möjligt att granska den 39:e mangabilden trots att den bedömts brottslig och omgärdas av viss sekretess. ✨